

«Ουδείς ασφαλέστερος εχθρός του ευεργετηθέντος αχαρίστου»

Ευάγγελος Μαυρογόνατος

Απόστρατος Αξιωματικός Σ.Ξ. - Αρθρογράφος – Ιστορικός Ερευνητής

E-mail: vaggelis1958@yahoo.gr

Η φράση αυτή αποδίδεται συνήθως στον Ηράκλειτο, χωρίς να έχει αποδειχτεί, καθόσον δεν υπάρχει στην Αρχαία Γραμματεία, ίσως είναι φράση των νεώτερων χρόνων.

Η πιο κοντινή που υπάρχει είναι «ουδείς γαρ τόπος του ουρανού ασφαλέστερος» στον Ιωάννη της Κλίμακος. Άλλωστε, η γλώσσα του ρητού δεν είναι αρχαία, αλλά καθαρεύουσα, οπότε σίγουρα την αρχή της φράσης πρέπει να την αναζητήσουμε στον 19ο αιώνα.

Στα Βικιφθέγματα, το «Ουδείς χειρότερος εχθρός από τον ευεργετηθέντα φίλο», αν και δεν καλοστέκει γλωσσικά ή και νοηματικά, χαρακτηρίζεται τουλάχιστον ως «ελληνική παροιμία».

Σύμφωνα με πάμπολλες διαδικτυακές πηγές, υπάρχει το ρητό «Ουδείς αχαριστότερος του ευεργετηθέντος», που αποδίδεται στον Καλλίμαχο, ενώ κυκλοφορεί και η παραλλαγή «ουδείς αγνωμονέστερος του ευεργετηθέντος».

«Περισσότερο αγαπούν οι ευεργέτες τους ευεργετούμενους παρά οι ευεργετούμενοι τους ευεργέτες» μας λέει ο Αριστοτέλης.

Μετά την ανωτέρω ανάλυση - τα αποφθέγματα, περί της αχαριστίας και των αχάριστων, ας δούμε παρακάτω τον ορισμό του αχάριστου.

Ο αχάριστος όχι μόνο δεν νοεί να ανταποδώσει το καλό αλλά με πλήρη αήθεια ούτε καν το αναγνωρίζει.

Αυτός είναι ο ορισμός της αχαριστίας στην απλή του έκφραση.

Η αλαζονεία και η υπεροψία κυβερνούν τη σκέψη και τον λόγο του.

«Χίλια καλά να κάνεις», λέει ο λαός, ένα να μην κάνεις είναι σαν να μην έκανες κανένα.

Με τη λέξη αχαριστία λοιπόν εννοούμε την αγνωμοσύνη απέναντι στους ανθρώπους που με τις ενέργειες και τις πράξεις τους διευκόλυναν και έκαναν καλύτερη τη ζωή μας.

Η αγνωμοσύνη απέναντι σε όλους εκείνους που με τα λόγια και τις πράξεις του διευκόλυναν τη ζωή μας σε μία δύσκολη στιγμή και μας συμπαραστάθηκαν, είναι πραγματικά, μία από τις πράξεις των ανθρώπων που πληγώνει τον αποδέκτη της στάσης αυτής πάρα πολύ.

Και είναι μία συμπεριφορά που, δυστυχώς, δεν υπάρχει άνθρωπος που δεν έχει συναντήσει μέχρι τώρα στη ζωή του.

Όμως πώς μπορεί ένας άνθρωπος να προστατεύσει και να θωρακίσει τον εαυτό του απέναντι σε έναν αχάριστο άνθρωπο;

Μάλλον είναι ρητορική η ερώτηση.

Ποια όμως είναι τα χαρακτηριστικά ενός αχάριστου ανθρώπου;

Η αγνωμοσύνη οφείλεται κυρίως στη φιλαυτία με την οποία ο αγνώμων, κρατεί μία εχθρική στάση απέναντι στον ευεργέτη του, μη θέλοντας να παραδεχθεί ότι δεν μπορούσε να υπερβεί τις αντιξοές του συνθήκες με μόνες τις δικές του δυνάμεις.

Συνήθως δε, οι αχάριστοι, είτε δείχνουν αμέσως μία μικρή ή τυπική ευγνωμοσύνη, παύοντας πλέον στο εξής να θυμούνται το καλό, είτε εμφανίζονται υποκριτικά απέναντι των ευεργετών τους πάντοτε ως υπόχρεοι, κινούμενοι όμως από συμφέρον.

Πολύ συχνά δε οι άνθρωποι μέσω της έκφρασης ευγνωμοσύνης υποκρύπτουν τον μυστικό πόθο να επιτύχουν πρόσθετες ή/και μεγαλύτερες ευεργεσίες.

Έτσι, η ευγνωμοσύνη καταντά τελικώς κολακεία και εκμετάλλευση.

Η αγνωμοσύνη (ή αχαριστία), ως αντίθετο της ευγνωμοσύνης, μαρτυρεί αγενή ψυχή και ποταπό φρόνημα: *«Ο γαρ περί τον ευεργέτην αχάριστος, τι άν γένοιτο ποτέ περί τούς άλλους;»*, ερωτά ο ιερός Ιωάννης Χρυσόστομος.

Οι αγνώμονες θεωρούνται και από αυτά τα ζώα κατώτεροι, αφού μερικά από αυτά, όπως τα άλογα, τα βόδια, οι γάτες, τα πουλιά, τα σκυλιά, οι κόττες, τα λιοντάρια, οι ελέφαντες κ.ά., εκδηλώνουν την ευγνωμοσύνη τους προς τον άνθρωπο κατά τρόπο συγκινητικό.

Η προκλητική αχαριστία ή/και η προσβολή προς τους ευεργέτες προκαλεί σε αυτούς δικαιολογημένη αγανάκτηση, θυμό και πολύ μεγάλη στενοχώρια .

Έπειτα, οι αγνώμονες όχι μόνο επιδεικνύουν κακό παράδειγμα γενικώς, αλλά και απογοητεύουν όσους προτίθενται να ευεργετήσουν.

Επομένως, η αγνωμοσύνη είναι αυτόχρημα αντικοινωνικό φαινόμενο.

Αντίθετα, με την ευγνωμοσύνη αναπτύσσονται δεσμοί οικογενειακοί, ακόμα δε και διεθνικοί.

Τα ως άνω αίτια αυτά της αγνωμοσύνης κινούνται μέσα σε ένα γενικότερο ηθικο-κοινωνικό κλίμα που δέχεται ότι το να ευγνωμονεί κανείς συνιστά γνώρισμα ανθρώπου δουλόφρονα και υποτελή, αφού η άσκηση της αρετής, κατά τούς Αρχαίους Έλληνες, *«ουκ εις χάριν, αλλ' εις οφείλημα γίνεται»*, η δε ευεργεσία σπανίως ασκείται ανιδιοτελώς.

Το κλίμα αυτό ενισχύθηκε στην εποχή μας με τη χειραφέτηση του σύγχρονου ανθρώπου, έτσι ώστε άνθρωπος να λογίζεται πλέον *«ένα δημιούργημα με δυο πόδια και καθόλου αίσθηση ευγνωμοσύνης»*, όπως γράφει ο Ντοστογιέφσκι.

Κατά τον Ξενοφώντα, οι αρχαίοι Πέρσες δικάζαν την αχαριστία, κολάζοντας μάλιστα τους αχάριστους.

Επίσης, οι Αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι και ρήτορες: Πλούταρχος, Κλεόβουλος, Δημοσθένης κ.ά. έψεξαν με διάφορους τρόπους τούς αγνώμονες.

Στη Θεολογία

Κατά την Αγία Γραφή, οι πρωτόπλαστοι εξέπεσαν πνευματικώς λόγω τής αγνωμοσύνης τους προς τον Θεό.

Οι Προφήτες τού Ισραήλ και οι Πατέρες της Εκκλησίας, συχνά μέμφονται τούς Ιουδαίους για τη σκληρόκαρδη αγνωμοσύνη και αχαριστία τους, η οποία νεκρώνει την ψυχή.

Στην Καινή Διαθήκη ο Χριστός εκφράσθηκε με μεγάλη πικρία για τους εννέα λεπρούς, που σε αντίθεση με τον δέκατο, δεν επέστρεψαν να ευχαριστήσουν και δοξάσουν τον Θεό για τη θεραπεία τους.

Ο ίδιος ο Κύριος αντί τού μάννα, που έθρεψε τον Ισραήλ, εισέπραξε χολή και σταυρικό θάνατο.

Κατακλείδα:

Η αχαριστία κατά την άποψή μου είναι μια ψυχική νόσος καθώς και ένα από τα μεγαλύτερα αμαρτήματα του ανθρώπινου είδους.

Πολλές φορές ο αχάριστος θεωρεί υποχρέωση του ευεργέτη του να του συμπαραστέκεται και να είναι δίπλα του σε ότι κι αν του συμβεί.

Αυτά τα άτομα διακατέχονται από ζηλοφθονία.

Ζηλεύουν τον ευεργέτη τους που τους βοήθησε σε μια δύσκολη κατάσταση.
Θεωρούν ότι η ζωή του είναι στρωμένη με ροδοπέταλα για να έχει την διάθεση να βοηθάει τους άλλους.

Αυτό τους δημιουργεί μια ανταγωνιστική συμπεριφορά, ένα μίσος που ριζώνει στην ψυχή.

Οι *αχάριστοι* άνθρωποι είναι κενοί, άδαιοι, άξιοι λύπησης.

Θα πρέπει να βοηθάμε τον συνάνθρωπο μας με κίνδυνο να συντρίψουμε την ψυχή μας όταν λάβουμε *αχαριστία*;

Βεβαίως δεν είναι όλοι οι άνθρωποι ίδιοι και είναι άδικο να μην βοηθηθούν άνθρωποι που ξέρουν να εκτιμούν, να αγαπούν, να νοιάζονται.

Όμως τίθεται και ένα άλλο μεγάλο ερώτημα: συγχωρούμε τον *αχάριστο* ή τους *αχάριστους* γενικά;

Η λέξη «**Συγχωρώ**» είναι σύνθετη λέξη και αποτελείται από τις λέξεις **Συν** + **Χωρώ**, με άλλα λόγια «*χωράμε και οι δυο μαζί*» ή «**βρίσκεις χώρο μέσα μου**».

Είναι η συνειδητή αυτή στάση να αφήσουμε κάποιον να «*χωρέσει στην καρδιά μας*».

Όταν αρνούμαστε να συγχωρήσουμε τον διπλανό μας θωρακίζουμε την ψυχή μας κατά τέτοιο τρόπο ώστε δε βρίσκει χώρο μέσα μας.

Να συγχωρείς, **ΝΑΙ**, είναι η ιδιότητα του δυνατού. Αλλά να μην ξεχνάς την *αχαριστία* του. Το πρώτο σε δείχνει *μεγαλόψυχο*, το δεύτερο σε κάνει *σοφό*.

Καλό υπόλοιπο Της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, με περισσότερο πνευματικό αγώνα και όχι αποκλειστικά και μόνο με αυτόν της νηστείας...